

ingediend op **1767** (2022-2023) – Nr. 1
28 juni 2023 (2022-2023)

Voorstel van resolutie

van Imade Annouri, Thijs Verbeurgt en Kim De Witte

over het vaststellen van minimumeisen
voor poetsmateriaal en -producten
voor huishoudhulpen

TOELICHTING

1. Zwaar werk

De job van huishoudhulp is zwaar. Een huishoudhulp voert repetitieve, fysiek belastende handelingen uit met materiaal dat meestal niet aangepast is voor dagelijks gebruik. Slechte houdingen, repetitieve bewegingen en fysieke inspanningen veroorzaken pijn en kunnen leiden tot rugpijn, gewrichts- of spierpijn, nek- of schouderpijn, pols- of elleboogklachten enzovoort. Ook de poetsproducten zelf zijn niet geschikt om elke dag te gebruiken. Schoonmaakmiddelen, detergenten, ontsmettingsmiddelen enzovoort kunnen niet alleen huidproblemen veroorzaken, zoals huidirritatie en allergieën, maar ook ademhalingsproblemen (astma) door blootstelling aan de dampen van die producten, die zuren, kleurstoffen, parfums en andere gevaarlijke agentia kunnen bevatten. Symptomen ontwikkelen zich soms pas na enkele jaren door de gecumuleerde effecten.

2. Gezondheidsklachten

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat huishoudhulpen een verhoogd risico hebben op astma en andere klachten of aandoeningen aan de luchtwegen. Het risico op astma ligt 50% hoger dan bij iemand in een andere job, en het risico op chronische bronchitis en longemfyseem (chronic obstructive pulmonary disease of COPD) is 43% hoger. Ook neus-, oog- en keelklachten treden vaker op. Meer dan 1500 dienstchequewerknemers werden bevroegd over de producten die ze gebruiken en de klachten die ze daarbij ervaren. Een groot deel van de respondenten bleek werkgerelateerde klachten te hebben: keelpijn (8%), inspanningsgeïnduceerde laryngale obstructie (16%), oogklachten (21%), astma (24%), hoest (24%), rinitis (28%) en chronische bronchitis (31%). Er werd specifiek gevraagd naar kortetermijnklachten en dus niet naar de gecumuleerde effecten op langere termijn.¹ In een andere bevraging van bijna 4000 huishoudhulpen gaf 43% aan last te hebben van hoofdpijn, 26% van huidirritaties en 17% van luchtwegklachten.² De studie legde een aantal verbanden bloot tussen lichamelijke klachten en het gebruik van specifieke producten:

- producten die verstoven worden (sprays), zijn erg schadelijk voor de gezondheid. Poetshulpen gebruiken ze gemiddeld dertienmaal per week. Ze geven aanleiding tot alle bovengenoemde klachten. De meest schadelijke producten zijn tapijt-, zetel- of gordijnsprays, schimmelsprays en desinfecterende sprays;
- vloeibare producten veroorzaken minder klachten dan sprays. Bleekmiddel geeft aanleiding tot een groot deel van de bovengenoemde klachten, net als ammoniakhoudende producten.

Klanten kunnen meestal zelf kiezen met welke chemische agentia de dienstchequewerknemer moet werken. Ontkalker (75%), ecologische producten uit de winkel, javel (39%) en antischimmelproducten (38%) worden nog dagelijks of wekelijks gebruikt bij de klanten thuis. Klanten vragen af en toe aan hun huishoudhulp om te werken met gevaarlijke producten. Sommige huishoudhulpen zijn assertief genoeg om dat te weigeren, andere niet.³ Onderzoek toonde aan dat huishoudhulpen die zelf hun producten mogen kiezen, veel minder klachten ervaren. Dat suggereert dat ze dan minder schadelijke producten gebruiken.⁴ De onderzoekers pleiten voor een wetgevend kader dat werk maakt van preventie op de werkvloer, en voor een betere informatiedoorstroming van de werkgever naar de werknemers. Ze raden aan om te werken met een vaste lijst van producten die al dan niet bij klanten thuis

¹ DE TROEYER et al. (2022). 'Identifying cleaning products associated with short-term work-related respiratory symptoms: A workforce-based study in domestic cleaners', Environment International.

² IDEA Consult (2018). 'Werkbaar en wendbaar werk in de dienstchequesector'.

³ IDEA Consult (2018).

⁴ DE TROEYER et al. (2022).

mogen worden gebruikt en pleiten voor een regelmatig toezicht op het naleven ervan, bijvoorbeeld door huisbezoeken. Het gebruik van sprays zou volgens de onderzoekers sterk gereduceerd moeten worden omdat ze veel meer dan andere producten aanleiding geven tot luchtwegklachten en -ziektes.

Veel schoonmaakproducten bevatten hormoonverstoorders, dat zijn gevaarlijke chemische stoffen die de normale werking van het hormonaal systeem ontregelen. Hormoonverstoorders kunnen uiteenlopende ernstige medische aandoeningen veroorzaken en vormen dus een risico voor de gezondheid van werknemers en hun nageslacht.⁵ Werknemers moeten dan ook tegen die stoffen beschermd worden. Zwangere werkneemsters en jongeren op het werk zijn bijzonder kwetsbare risicogroepen. Het duurt een tijdje voor de nefaste gevolgen kunnen worden vastgesteld. Soms worden ze pas na tientallen jaren vastgesteld, en soms komen ze pas bij de volgende generatie tot uiting. Er is niet zoiets als een veilige dosis. Zeer lage hoeveelheden kunnen al schadelijk zijn. Hormoonverstoorders vallen onder artikel VI.1-5, 1°, b), van de Codex over het welzijn op het werk. Daardoor moeten ze opgenomen worden in de risicoanalyse en moet er een bepaalde hiërarchie van preventiemaatregelen worden toegepast. De belangrijkste maatregel is schadelijke producten vervangen door producten die veilig zijn. Vandaag is er totaal geen controle op de schoonmaakproducten die huishoudhulpen gebruiken.

Huishoudhulpen hebben 35 keer meer kans op musculoskeletale aandoeningen.⁶ Veelvoorkomende klachten zijn rugpijn (68%), gewrichts- of spierpijn (67%) en nek- of schouderpijn (62%).⁷ De helft van de poetshulpen moet werken met een trekker of stofzuiger met een te korte steel. Ook het gebruik van emmers zonder wieltjes, zware stofzuigers, borstels van slechte kwaliteit, ladders enzovoort is fysiek belastend voor huishoudhulpen. Poetshulpen die het moeten stellen met slecht materiaal, rapporteren meer fysieke klachten. Wie goed materiaal ter beschikking krijgt, heeft minder klachten dan gemiddeld.

Meer dan de helft (52%) van de poetshulpen geeft aan dat ze zich echt uitgeput voelen aan het einde van de werkdag. De fysieke belasting werd ook in de Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2019 opgemerkt: daarin gaf een op de drie huishoudhulpen aan dat ze belastende fysieke arbeidsomstandigheden ervaren (tegenover gemiddeld 15% op de Vlaamse arbeidsmarkt). Het aandeel werknemers in de dienstenchequesector dat met zeer belastende arbeidsomstandigheden te maken heeft, ligt significant hoger dan bij de (rest van de) Vlaamse arbeidsmarkt, namelijk 12,1% tegenover 5,7%.⁸ Het ziekteverzuim in de sector is relatief hoog. Bovendien geeft meer dan de helft van de huishoudhulpen (54%) te kennen dat ze het niet haalbaar vinden om de job uit te oefenen tot aan hun pensioen. Mensen met een hoge anciënniteit hebben meer fysieke klachten dan mensen met een lage anciënniteit.⁹ In vergelijking met andere werknemers maken poetshulpen twintig keer meer kans om langdurig arbeidsongeschikt te zijn nadat ze vijf jaar in de sector hebben gewerkt. De subsidiëring van de dienstenchequesector heeft dus een negatief effect op de uitgaven van de sociale zekerheid.¹⁰ De dienstenchequesector is oververtegenwoordigd in de lijst van ondernemingen met een overtal aan langdurig zieken: van de 959 bedrijven die een responsabiliseringsbijdrage moeten betalen wegens een overmaatse instroom van werknemers in invaliditeit, behoren er 354 (37%) tot de dienstenchequesector.¹¹

⁵ <https://www.beswic.be/nl/themas/gevaarlijke-stoffen/hormoonverstoorders>

⁶ Elisabeth Leduc, Ilan Tojerow (2021). 'Subsidizing Domestic Services: Job Creation, Employment Formalisation and the Unintended Health Costs'.

⁷ IDEA Consult (2018).

⁸ Ria Bourdeaud'hui, Frank Janssens, Stephan Vanderhaeghe (2020). 'Werkbaarheidsprofiel TWW dienstencheque-bedrijven 2019, Sectorale analyse op de Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2016-2019'.

⁹ IDEA Consult (2018).

¹⁰ Elisabeth Leduc, Ilan Tojerow (2021). 'Subsidizing Domestic Services: Job Creation, Employment Formalisation and the Unintended Health Costs'.

¹¹ Op basis van RSZ-gegevens van het derde kwartaal van 2022.

3. Inspectie

Het bijzondere karakter van de dienstenchequesector houdt in dat de werkgever of een lid van de hiërarchische lijn niet permanent toezicht kan uitoefenen. Ook het toezicht door de sociaal inspecteur van de Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk bij de gebruiker in de praktijk is niet evident. Dat alles maakt het moeilijk om te controleren of de reglementering die het welzijn van de werknemers moet garanderen, gerespecteerd wordt.

Tussen februari en april 2022 voerden de regionale directies van Toezicht op het Welzijn op het Werk een inspectiecampagne uit bij ondernemingen in de dienstenchequesector.¹² Het doel van de campagne was het verbeteren van de arbeidsomstandigheden van de dienstenchequewerknemers (veiligheid en gezondheid) die de activiteit van huishoudhulp bij de gebruikers thuis uitvoeren. Tijdens die campagne werden op grote schaal inbreuken vastgesteld.

Hieronder staat een overzicht van de inbreuken:

- bij de overgrote meerderheid van de gecontroleerde ondernemingen waren er geen risicoanalyses beschikbaar voor het werken met chemische agentia, het manueel hanteren van lasten of moederschapsbescherming. Ook kon de werkgever vaak geen risicoanalyse voorleggen voor alle taken van de dienstenchequewerknemers;
- hoewel de activiteiten van dienstenchequewerknemers heel wat risico's met zich meebrengen die kunnen leiden tot beroepsziekten, ontbreekt bij dienstencheque-ondernemingen vaak het gezondheidstoezicht, zowel vóór de tewerkstelling als periodiek. De sociaal inspecteurs van de Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk zijn van mening dat dienstenchequewerknemers aan een verplicht gezondheidstoezicht moeten worden onderworpen;
- de werkgever voert in veel gevallen geen toezicht uit op de werkplek door middel van een voorafgaand of periodiek huisbezoek. Zo is er geen zicht op de werkpost, en op de ter beschikking gestelde uitrusting en producten.

Er werden in totaal 159 schriftelijke waarschuwingen met vermelding van de vastgestelde inbreuken opgemaakt. Daarnaast werden ook nog eens negentien schriftelijke adviezen aan gecontroleerde ondernemingen bezorgd en werd er ook één proces-verbaal opgesteld.

4. Preventieve aanpak nodig

Door de specifieke aard van een dienstenchequejob lopen die werknemers een hoger risico op beroepsziekten dan werknemers in de klassieke poetssector. Toch kan dat worden voorkomen door een betere preventieve aanpak. Net zoals in andere sectoren met verhoogde welzijnsrisico's, zoals de bouwsector of de interim-sector, moet ingezet worden op het uitbouwen van sectorale expertise die wordt ondersteund via een sectorale preventiedienst.

Om de fysieke gezondheid van huishoudhulpen te waarborgen zijn er dwingende sectorale minimumafspraken nodig over onder meer een verplicht medisch toezicht, het gebruik van ergonomisch werkmateriaal en van veilige, niet-verboden schoonmaakproducten, persoonlijke beschermingsmiddelen, een verplichte risicoanalyse via huisbezoeken bij klanten, verplichte vorming enzovoort.

¹² Eindverslag van de nationale campagne 2022 dienstenchequesector (https://werk.belgie.be/sites/default/files/content/news/TWW_Eindverslag_campagne_2022_dienstenchequesector.pdf).

Met dit voorstel van resolutie richten de indieners de focus op één aspect van die preventieve aanpak: het opleggen van minimumeisen voor poetsmateriaal en producten. Zoals de cijfers hierboven aantonen, is dat een belangrijke schakel in een preventief beleid dat de gezondheid van de poetshulpen waarborgt.

Imade ANNOURI
Thijs VERBEURGT
Kim DE WITTE

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° de preciaire werksituatie waarin huishoudhulpen werken en het bijzondere karakter van hun werkplek;
 - 2° het feit dat de erkende ondernemingen die met een werknemer een arbeidsovereenkomst met dienstencheques hebben gesloten, de bepalingen moeten naleven van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk en de uitvoeringsbesluiten ervan;
 - 3° de inbreuken op de welzijnswetgeving die een inspectiecampagne door de regionale directies van Toezicht op het Welzijn op het Werk heeft vastgesteld;
 - 4° de ernstige gezondheidsklachten en het hoge ziekteverzuim bij poets hulpen;
 - 5° de voorwaarden waaraan het gebruik van dienstencheques is gebonden, die niet alleen door de erkende dienstenchequeondernemingen moeten worden gerespecteerd, maar ook door de personen die van de dienstencheques gebruikmaken;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° in samenwerking met experts, vertegenwoordigers van huishoudhulpen en dienstenchequeondernemingen een lijst te bepalen van:
 - a) persoonlijke beschermingsmiddelen om onveilige werkomstandigheden en mogelijke arbeidsongevallen te voorkomen;
 - b) materiaal dat rekening houdt met ergonomische vereisten en het werk efficiënter maakt;
 - c) producten die effectief zijn en tegelijk voldoende rekening houden met de medische gezondheid van de poets hulpen en met het milieu;
 - 2° in samenwerking met experts, vertegenwoordigers van huishoudhulpen en dienstenchequeondernemingen een lijst te bepalen van poetsmateriaal en -producten die niet door dienstenchequemedewerkers mogen worden gebruikt;
 - 3° ervoor te zorgen dat die lijsten regelmatig, minstens jaarlijks, worden bijgestuurd, aangevuld en geactualiseerd;
 - 4° dat decretaal te verankeren en daardoor de toepassing van de dynamische lijsten verplicht te maken voor erkende dienstenchequeondernemingen en gebruikers van dienstencheques;
 - 5° het gebruik van poetsmateriaal en -producten op de lijst expliciet te controleren via de sociale inspectie;
 - 6° het niet-gebruiken van correcte poetsmaterialen en -producten door dienstenchequeondernemingen te beschouwen als een opzettelijke inbreuk die kan leiden tot de intrekking van de erkenning;
 - 7° de mogelijkheid tot terugvordering van de subsidie en schorsing van een gebruiker vast te leggen bij inbreuken op de regelgeving over poetsmateriaal en -producten;
 - 8° een laagdrempelige structuur op te zetten waar poets hulpen terechtkunnen met klachten over de werkbaarheid van hun sector;
 - 9° verder te onderzoeken welke extra stappen er nodig zijn om de werkbaarheid van de sector te vergroten;

- 10° samen met de Vlaamse Sociale Inspectie en de Vlaamse erkenningscommissie voor dienstenchequebedrijven strenger en daadkrachtiger op te treden tegen dienstenchequeondernemingen die de regels niet volgen;
- 11° samen met de Federale Regering werk te maken van een jaarlijkse arbeids-geneeskundige opvolging.

Imade ANNOURI
Thijs VERBEURGT
Kim DE WITTE